

УНИВЕРЗИТЕТ "СВ КИРИЛ И МЕТОДИЈ" - СКОПЈЕ
ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ ФАКУЛТЕТ
ИНСТИТУТ ЗА ГЕОГРАФИЈА
UNIVERSITY "ST CYRIL AND METHODIUS" - SKOPJE
FACULTY OF NATURAL SCIENCES AND MATHEMATICS
INSTITUTE FOR GEOGRAPHY

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ

НАУЧЕН СИМПОЗИУМ СО МЕЃУНАРОДНО УЧЕСТВО

PROCEEDINGS

SCIENTIFIC SYMPOSIUM WITH INTERNATIONAL PARTICIPATION

РУРАЛНИОТ ПРОСТОР ВО НОВИТЕ РАЗВОЈНИ УСЛОВИ

RURAL AREAS IN THE MODERN DEVELOPMENT CONDITIONS

КНИГА 2 / TOME 2

ОХРИД / OHRID
30.03.-01.04.2006

Организационен одбор

Проф. д-р Михаило Зиков
Проф. д-р Драган Василески
Проф. д-р Благоја Маркоски
Доц. д-р Олгица Димитровска
Помл. асс. Свемир Горин

Научен одбор

Проф. д-р Александар Стојмилов
Проф. д-р Томе Андоновски
Проф. д-р Аслан Селмани
Проф. д-р Михаило Зиков
Проф. д-р Драган Василески
Проф. д-р Благоја Маркоски
Проф. д-р Никола Панов
Проф. д-р Ристе Мијалов
Проф. д-р Драган Колчаковски
Проф. д-р Мирјанка Мацевик

Уредувачки одбор

Проф. д-р Михаило Зиков
Проф. д-р Драган Василески
Проф. д-р Благоја Маркоски

Техничко уредување

Доц. д-р Олгица Димитровска
Помл. асист. Свемир Горин

Дизајн на корица

Проф. д-р Благоја Маркоски
Помл. асист. Свемир Горин

Издавач

ПМФ, Институт за географија

Organizational board

Prof. PhD. Mihailo Zikov
Prof. PhD. Dragan Vasileski
Prof. PhD. Blagoja Markoski
PhD. Olgica Dimitrovska
Ass. Svemir Gorin

Scientific board

Prof. PhD. Aleksandar Stojmilov
Prof. PhD. Tome Andonovski
Prof. PhD. Aslan Selmani
Prof. PhD. Mihailo Zikov
Prof. PhD. Dragan Vasileski
Prof. PhD. Blagoja Markoski
Prof. PhD. Nikola Panov
Prof. PhD. Riste Mijalov
Prof. PhD. Dragan Kolcakovski
Prof. PhD. Mirjanka Madzevic

Editorial board

Prof. PhD. Mihailo Zikov
Prof. PhD. Dragan Vasileski
Prof. PhD. Blagoja Markoski

Technical editors

PhD. Olgica Dimitrovska
Ass. Svemir Gorin

Cover Design

Prof. PhD. Blagoja Markoski
Ass. Svemir Gorin

Published by

PMF, Institute of geography

SPECIAL EDITION I

**PROCEEDINGS
FROM SCIENTIFIC SYMPOSIUM WITH INTERNATIONAL
PARTICIPATION ON THE SUBJECT "RURAL AREAS IN THE MODERN
DEVELOPMENT CONDITIONS"**

Publisher

**FACULTY FOR NATURAL SCIENCES AND MATHEMATICS
INSTITUTE FOR GEOGRAPHY
GAZI BABA N.N. 1000 SKOPJE
REPUBLIC OF MACEDONIA**

Publishing board

**Prof. d-r Mihailo Zikov
Prof. d-r Dragan Vasileski
Prof. d-r Blagoja Markoski**

Organizing board

**Prof. d-r Mihailo Zikov, Prof. d-r Dragan Vasileski,
Prof. d-r Blagoja Markoski, Doc. d-r Olgica Dimitrovska,
Junior Ass. Svemir Gorin**

According to the organizational principles of the scientific symposium with international participation "Rural areas in the modern development conditions", proceedings were published in their authentic form. In that context, full responsibility for the scientific content, style, semantic form, grammar and other mistakes, falls on the authors themselves.

СОДРЖИНА

КНИГА I

Михаило Зиков (Скопје, Македонија) РУРАЛНИОТ ПРОСТОР ВО НОВИТЕ РАЗВОЈНИ УСЛОВИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	1
Драган Василески (Скопје, Македонија) КОРИСТЕЊЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ ВО РУРАЛНАТА СРЕДИНА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО ТРАНЗИЦИОНИОТ ПЕРИОД	19
Благоја Маркоски (Скопје, Македонија) РУРАЛНАТА СРЕДИНА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	29
Bostijan Kerbler-Kefo (Ljubljana, Slovenija) MULTIFUNCTIONALITY OF AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT IN EUROPEAN UNION AND SLOVENIA	45
Marina Todorović (Belgrade, Serbia and Montenegro) RURAL AREAS OF SERBIA	63
Peter Petrov, Georgi Zhelezov, Emil Gachev (Sofija, Bulgaria) STRATEGY PLANNING IN THE RURAL AREAS OF BULGARIA IN THE CONTEXT OF EUROINTEGRATION PROCESS	73
Oleg Grgurević, Nenad Lipovac (Zagreb, Hrvatska) PROCESI U PROSTORU ISTARSKE ŽUPANIJE U UVJETIMA URBANE POLARIZACIJE	89
Lóránt Dávid, Csaba Patkós , (Gyöngyös, Hungaru) RELATIONSHIP BETWEEN RURAL AREAS, REGIONAL DEVELOPMENT AND NEW VÁSÁRHELYI PLAN ALONG THE RIVER TISZA IN HUNGARY	103
Никола Панов и Ристо Мијалов (Скопје, Македонија) СЕЛСКИОТ ТУРИЗАМ КАКО ФАКТОР ЗА РАЗВОЈ НА РУРАЛНИОТ ПРОСТОР ВО ГОРНИОТ ДЕЛ ОД СЛИВНОТО ПОДРАЧЈЕ НА РЕКАТА БАБУНА	111
Dragica Živković, Jasmina Jovanović (Belgrade, Serbia and Montenegro) POPULATION DENSITY CHANGES IN THE CITY OF BELGRADE AS A FACTOR OF AGRICULTURAL DEVELOPMENT	125
Georgi Rachev (Sofia, Bulgaria) FUNDAMENTAL PREREQUISITES FOR PRICE RISE OF THE REAL ESTATES IN BULGARIA'S RURAL REGIONS	139
Аслан Селмани (Скопје, Македонија) ДЕМОГРАФСКИ ПРОБЛЕМИ НА РУРАЛНАТА СРЕДИНА ВО КУМАНОВСКАТА КОТЛИНА	147
Nikola Cekić , (Nis, Srbija i Crna Gora) STIHINOST GLOBALNOG SELA	163

Јелена Димитријевиќ (Скопје, Македонија) КВАЛИТЕТОТ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И РУРАЛНИОТ РАЗВОЈ	171
Maria Shishmanova (Blagoevgrad, Bulgaria) METHODOLOGICAL APPROACH TO IDENTIFICATION OF THE RURAL REGIONS IN BULGARIA	179
János Péntzes (Debrecen, Hungary) METHODS OF CATCHMENT AREA CALCULATIONS IN THE HUNGARIAN NORTH GREAT PLAIN REGION	197
Aleksandar Lukić (Zagreb, Hrvatska) TURIZAM, POLJOPRIVREDA I PROSTOR-PRIMJER ISTRE - (TOURISM, AGRICULTURE AND TERRITORY-EXAMPLE OF ISTRA).....	205
Aleksandra Dragin (Novi Sad, Serbia and Montenegro) ECOLOGICAL COMPONENT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF HUNTING TOURISM	215
Васка Атанасова, Никола Крстаноски (Битола, Македонија) СИСТЕМ НА ТОЧКИ ЗА КООРДИНИРАНО ПРЕСЕДНУВАЊЕ НА ПАТНИЦИ ВО ФУНКЦИЈА НА ОДРЖЛИВ РУРАЛЕН РАЗВОЈ	223
Csaba Patkós (Eger, Hungary) LEADER + INITIATIVE IN THE NORTH HUNGARIAN REGION	235
Јован Јованов, Ристо Рибаровски, Златко Србиноски (Скопје, Македонија) КОМАСАЦИЈАТА НА ЗЕМЈОДЕЛСКОТО ЗЕМЈИШТЕ И РАЗВОЈОТ НА РУРАЛНИТЕ СРЕДИНИ ВО ПЕЛАГОНИСКОТО ЗЕМЈОДЕЛСКО- ПРОИЗВОДНО ПОДРАЧЈЕ	253
Rahman Nurković (Tuzla, Bosna i Hercegovina) POJAVA, RAZVOJ I PROSTORNI RAZMJESTAJ TRGOVAČKO-POSLOVNIH CENTARA U TUZLANSKOJ REGIJI	265
Igor Mišević, Mirko Rezić, Ksenija Budisavljević, Dragan Plavec (Stara Pazova, Srbija i Crna Gora) ТРАНСФОРМАЦИЈА СЕОСКИХ НАСЕЉА У ОПШТИНИ СТАРА ПАЗОВА	275
Никола В. Димитров (Битола, Македонија) ДЕМОГЕОГРАФСКИ МОДЕЛИ НА РУРАЛНИОТ РАЗВОЈ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО УСЛОВИ НА ГЛОБАЛНИ СТРУКТУРНИ ПРОМЕНИ	295
Борис Анакиев, Јордан Јакимовски (Скопје, Македонија) ПРЕДИЗВИЦИТЕ НА РУРАЛНИОТ РАЗВОЈ И АГРОБИЗНИСИТЕ ВО ПРОИЗВОДСТВОТО НА ХРАНА.....	315
Michail Michailov (Blagoevgrad, Bulgaria) BASIC REQUIREMENTS FOR THE RURAL ENVIRONMENT IN BULGARIA	329
Верица Данческа (Битола, Македонија) СООБРАЌАЈНАТА ПОЛИТИКА И РУРАЛНИОТ РАЗВОЈ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	337
Saša Kicošev, Tamara Kovačević, Goran Puzić (Novi Sad, Srbija i Crna Gora) RAZVOJNI PROBLEMI VINOGRADARSTVA I VOĆARSTVA U OPŠTINI SUBOTICA	347

Barbara Lampic, Irma Potocnik (Ljubjana, Slovenija) NEW DEVELOPMENT OPPORTUNITIES FOR RURAL AREAS	361
---	-----

Jasmina Djordjevic (Beograd, Srbija I Crna Gora) NATURAL POTENTIALS AND RURAL PLANNING: A CASE STUDY OF SOUTHERN SERBIA	375
--	-----

Maria Shishmanova (Blagoevgrad, Bulgaria) CURRENT STATUS AND PROSPECTS FOR BULGARIAN RURAL REGIONS	387
--	-----

КНИГА II

Милорад Јовановски, Наум Гапковски (Скопје, Македонија) ГЕОЛОШКИОТ ПОТЕНЦИЈАЛ КАКО ОСНОВА ЗА РАЗВОЈ НА РУРАЛНИТЕ РЕГИОНИ	405
---	-----

Методија Димовски (Скопје, Македонија) КАПАЦИТЕТОТ НА ДРЖАВНАТА СЛУЖБА ЗА ПОДРШКА НА РУРАЛЕН РАЗВОЈ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	415
---	-----

Пене Пенев (Скопје, Македонија) РУРАЛНИОТ РАЗВОЈ ВО КОНТЕКСТ НА ПОЛИТИКАТА ЗА НЕДОВОЛНО РАЗВИЕНИТЕ ПОДРАЧЈА	427
--	-----

Ристе Темјановски (Скопје, Македонија) ЕВРОПСКИТЕ ИНВЕСТИЦИОНИ ФОНДОВИ КАКО ИНСТРУМЕНТ ЗА ПОСТИГНУВАЊЕ РАМНОМЕРЕН ЕКОНОМСКИ И СОЦИЈАЛЕН РАЗВОЈ (ПОСЕБЕН ОСВРТ НА ТРАНСПОРТНАТА ПОЛИТИКА)	435
--	-----

Dimitar Dimitrov (Sofia, Bulgaria) THE UNDERDEVELOPED RURAL REGIONS IN BULGARIA- FACTORS FOR FORMATION AND WAYS FOR OVERCOMING OF THEIR SOCIAL- ECONOMIC MARGINALIZATION	455
--	-----

Preslav Dimitrov (Blagoevgrad, Bulgaria) INTANGIBLE TOURISM ASSETS MANAGEMENT AND RURAL AREAS SUSTAINABLE DEVELOPMENT	469
--	-----

Мирјанка Мацевик (Скопје, Македонија) ПРОБЛЕМОТ НА ИНТЕГРАЛЕН РАЗВОЈ НА СЕЛАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	477
---	-----

Јорде Јакимовски, Викторија Јакимовска (Скопје, Македонија) РАЗВОЈ И УРЕДУВАЊЕ НА РУРАЛНИОТ ПРОСТОР ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	489
--	-----

Јован Дамјановски (Скопје, Македонија) МИНХЕНСКА ДЕКЛАРАЦИЈА ОД 2002 ГОДИНА И УРЕДУВАЊЕТО НА ЗЕМЈОДЕЛСКОТО ЗЕМЈИШТЕ И КОМАСАЦИЈАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	501
--	-----

Desislava Stoilova (Blagoevgrad, Bulgaria) FINANCING RURAL AREAS DEVELOPMENT IN BULGARIA	509
--	-----

Владимир Карацоски (Скопје, Македонија) КУЛТУРАТА И КУЛТУРНИТЕ ПРОМЕНИ НА НАСЕЛЕНИЕТО ВО РУРАЛНИТЕ СРЕДИНИ	529
Ивица Милевски (Скопје, Македонија) ЕРОЗИВНИТЕ ПРОЦЕСИ И РАЗВОЈОТ НА РУРАЛНИТЕ ПОДРАЧЈА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	539
Sreten Jelić, Tatjana Jovanović (Zemun, Srbija i Crna Gora) DRUŠTVENA STRUKTURA SELA I RURALNI RAZVOJ	557
Emilia Patarchanova, Antoaneta Milikina (Blagoevgrad, Bugarija) ABOUT THE ROLE AND THE POSITION OF THE ALTERNATIVE TOURISM IN THE SOCIAL- ECONOMIC DEVELOPMENT OF RURAL AREAS IN BULGARIA	565
Raya Madgerova (Blagoevgrad, Bulgaria) SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE RURAL BORDER REGIONS OF SOUTHWESTERN BULGARIA	577
Јован Јованов, Елена Везенкова, Златко Богданоски (Скопје, Македонија) КОМАСАЦИЈАТА ВО ФУНКЦИЈА НА УРБАНИСТИЧКОТО ПЛАНИРАЊЕ И РАЗВОЈОТ НА РУРАЛНИТЕ СРЕДИНИ	589
Благоја Маркоски, Свемир Горин (Скопје, Македонија) ГИС ВО ФУНКЦИЈА НА РУРАЛНИОТ РАЗВОЈ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	603
Ernő Molnár (Debrecen, Hungary) THE ROLE OF INDUSTRY IN THE ECONOMY OF SMALL-MEDIUM SIZED TOWNS OF THE NORTH GREAT PLAIN REGION	609
Mila Pavlović, Dejan Šabić (Belgrade, Serbia and Montenegro) NATURAL RESOURCES AS A BASE OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE SETTLEMENTS IN THE STARA RAŠKA REGION	623
Georgi Georgiev (Blagoevgrad, Bulgaria) DISCUSSION ON SOME PROBLEMS CONCERNING THE DEVELOPMENT OF RURAL TOURISM IN BULGARIA	631
Djurdjica Komlenovic, Emilija Manic (Belgrade, Serbia and Montenegro) EDUCATION IN THE FUNCTION OF RURAL AREA DEVELOPMENT	639
Ines Grigorescu (Bucharest, Romania) SOME ENVIRONMENTAL ISSUES RELATED TO RURAL DEVELOPMENT DURING THE TRANSITION PERIOD IN BUCHAREST METROPOLITAN AREA. ROMANIA	649
Иле Цветановски (Битола, Македонија) ГЕОГРАФСКА ПОЛОЖБА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО ОДНОС НА СООБРАЌАЈНОТО ПОВРЗУВАЊЕ ПОМЕЃУ СЕВЕРНА И ЈУЖНА ЕВРОПА	659
Соња Манасова (Скопје, Македонија) ИНТЕГРАЛНИОТ ПРИСТАП ВО РАЗВОЈОТ НА РУРАЛНИТЕ ПРОСТОРИ	665
Веселин Бојаниев, Женја Попова (Софија, Бугарија) ОСОБИНИ НА ЕЛЕКТОРАЛНОТО ОДНЕСУВАЊЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО ОД СЕЛСКИТЕ РЕОНИ	675

Мирјанка Мацевик, Билјана Апостоловска Тошевска (Скопје, Македонија) ПОТЕНЦИЈАЛИ ЗА РАЗВОЈ НА ОПШТИНАТА РАНКОВЦЕ	681
Iva Gacheva (Sofija, Bugarija) ANALYSIS OF THE CONDITION OF LOW MOUNTAIN WHITE PINE FOREST CULTURES NEAR THE VILLAGE OF KOCHAN (WEST RHODOPE MOUNTAINS)	691
Олгица Димитровска (Скопје, Македонија) ОДРЖЛИВ РАЗВОЈ НА РУРАЛНИТЕ ПРОСТОРИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	701
Zsolt Radics, Zoltán Bujdosó (Debrecen, Hungary) TOURISM AS THE TOOL OF RURAL DEVELOPMENT IN EASTERN HUNGARY – A CASE STUDY	713
Веселин Бојациев, Валерија Ангелова, Димчо Димов (Софија, Бугарија) ПРОБЛЕМИ НА СОЗДАВАЊЕТО И РАЗВОЈОТ НА СЕЛСКИТЕ РЕОНИ ВО БУГАРИЈА	725
Веселин Бојациев, Кристијан Џамбазовски (Софија, Бугарија - Скопје, Македонија) ТУРИЗМОТ КАКО ФАКТОР ЗА РАЗВОЈ НА СЕЛСКИТЕ ОПШТИНИ ВО МАКЕДОНИЈА И БУГАРИЈА	731
Билјана Апостоловска Тошевска (Скопје, Македонија) ПРИОРИТЕТ ПОМЕГУ ИНДУСТРИЈАТА И ЗЕМЈОДЕЛИЕТО И НИВНИОТ ОДРАЗ ВРЗ РУРАЛНИОТ РАЗВОЈ НА СЕЛАТА ВО ЈУГОИСТОЧНИОТ ДЕЛ НА СКОПСКО ПОЛЕ	737
Damian Nicoleta, Dumitrescu Bianca (Bucharest, Romania) SUSTAINABLE DEVELOPMENT FOR THE DANUBE DELTA RURAL COMMUNITIES	749
Emilia Patarchanova (Blagoevgrad, Bulgaria) OPPORTUNITIES FOR STABILITY IN SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF RURAL AREAS IN THE DISTRICT OF BLAGOEVGRAD	759
Цане Котески (Прилеп, Република Македонија) НЕГАТИВНОТО ВЛИЈАНИЕ НА УКИНАТИТЕ ОПШТИНИ: ВИТОЛИШТЕ И СТАРАВИНА ВРЗ РУРАЛНИОТ РАЗВОЈ НА МАРИОВО	773
Plamen Patarchanov (Sofija, Bulgaria) TERRITORIAL ORGANIZATION AND MANAGEMENT OF THE DEVELOPMENT OF THE RURAL REGIONS IN BULGARIA	785

М-р Цане Котески

СОЕПТУ “Кузман Јосифоски-Питу”, Прилеп,
Република Македонија

НЕГАТИВНОТО ВЛИЈАНИЕ НА УКИНАТИТЕ ОПШТИНИ: ВИТОЛИШТЕ И СТАРАВИНА ВРЗ РУРАЛНИОТ РАЗВОЈ НА МАРИОВО

ИЗВОД

Да се прикаже негативното влијание од непостоењето т.е.укинувањето на општините: Витолиште и Старавина врз руралниот развој на Мариово, состојбата на населбите, населението и домаќинствата како и стопанско-географските одлики на Мариово.

Клучни зборови: Укинати општини, раселени населби, миграции на населението, празни домаќинства и стопански ресурси.

ABSTRACT

In order to present the negative impact of the non-existence or the abolishing of the municipalities: Vitoliste and Staravina upon the rural development of Mariovo. The population and the households as well as the economic-geographical characteristics and features of Mariovo.

Key words: Abolished municipalities, migrated areas, migration of the population, empty house holds, and economic resources.

ВОВЕД

Населбите преставуваат самостојни агломерации во кои живее одреден број на население на одреден простор. Самостојните населби имаат свој атар (територија) и своја стопанска и социјална самостојност. Според големината и според функциите што ги имаат населбите се делат на градски и селски* разликите помеѓу нив се значителни и разновидни, пред сè селото од градот и обратно, доста се разликува по физиономијата или типот, односно имаат различно градежно и урбанистичко обликување, потоа се разликуваат по бројот на населението, по занимањето на населението, по инфраструктурната опременост и т.н. Во 1996/97 година со новата територијална поделба на државата беа создадени 123 општини во Р.Македонија, така во Мариово беа создадени две општини: ОП Витолиште со седиште во С.Витолиште и ОП Старавина со седиште во с.Старавина, за да истите

* Митко Панов (1984) Социјална Географија, (Население и Населби), Скопје

општини после само 7 години постоење бидат укинати со новата територијална поделба во Р.Македонија во 2003/2004 година. Создавањето на новите општини Витолиште и Старавина имаше огромно значење за регионот Мариово како од: урбанистички, инфраструктурен, економски и социолошки аспект, многу да напреднат за тие 7 години овие општини отколку во изминатите 40 години. Општинските центри кои беа со седиште во с.Витолиште и с.Старавина ги карактеризираа три обележја: Популациско-демографското, функционалното и физиономско-морфолошкото обележје. Во општинските центри постоеја голем број на институции како што се: Амбуланти, полициски станици, ветеринарни станици, пошти, училишта, продавници и трговски фирми кои се грижеа и директно влијаа врз економскиот развој на селските населби како на пример за изградба на: патните комуникации, водоводи, канализации, улично осветление, ПТТ услуги, и др. Секоја општина си имаше претседател, општински совет и годишен буџет како и други органи и служби. Институциите кои делува и допринесуваа за економскиот и урбанистичкиот развој на регионот за сите населби беа изработени урбанистички планови со кое беше ставено крај на изградбата на дивоградби и се овозможи плански развој на селските населби во нивниот понатамошен развој.

НАДМОРСКА ВИСОЧИНА НА СЕЛСКИТЕ НАСЕЛБИ ВО МАРИОВО

Висинскиот распоред на населбите во Мариово особено во географскиот простор е многу важен елемент пред се за изградбата на патните комуникации, климатските елементи како и од аспект на земјоделското земјиште кое може да се користи за стопанисување. За да видиме како се распоредени селските населби по надморска височина во општините Витолиште и Старавина ќе се послужиме со податоците од следната табела:

Табела бр.1 Висински распоред на населбите во: општините Витолиште и Старавина

Ред. бр.	500-599мнв.	600-699мнв.	700-799мнв.	800-899мнв.	900-999мнв.
1	Гуѓаково 580	Дуње 690	Брник 740	Будимирци 810	Бешиште 900
2		Зовик 680	Кокре 720	Вепрчани 800	Живово 920
3		Кален 640	Крушевица 750	Витолиште 820	Ивени 940
4		Манастир 690	Маково 700	Врпско 800	Полчиште 910
5		Пештани 670	Чаниште 720	Градешница 860	
6		Рапеш 620		Груниште 800	
7				Орле 830	
8				Петалино 800	
9				Старавина 850	

Извор на податоци: Енциклопедија, Митко Панов (1998), Енциклопедија на селата во Р.Македонија .Скопје.

Според податоците од табелата слободно можеме да констатираме дека најголемиот број од селските населби 9 во општините Витолиште и Старавина се наоѓаат на надморска височина од 800-899 мнв и 6 населби од 600-699 м, помал е бројот на населбите 5 кои се наоѓаат на н.в. од 700-799 м, 4 населби се на н.в. од 900-999 м и најмал е бројот на населбите една, кои се наоѓаат на н. в. од 500-599 м. Карактеристично за двете општини е и тоа што во периодот од 1961-2002 год. раселени се вкупно 4 селски населби од кои селото Петалино е раселено во 1953 г. и од 1981 -2002 г. раселени се селата: Врпски, Гуѓаково и Живово.

ГУСТИНА НА НАСЕЛЕНОСТ ВО ОПШТИНИТЕ ВИТОЛИШТЕ И СТАРАВИНА ВО ПЕРИОДОТ ОД 1961-2002 ГОД.

Луѓето секогаш настојуваат да се населат и да живеат во подрачја каде што постојат подобри природни и општествени услови за нивна егзистенција*.

За да видиме како се движела густината на населеност во општините Витолиште и Старавина ќе се послужиме со податоците од следната табела.

Табела бр.2 Густина на населеност во општините Витолиште и Старавина

р.бр.	Општина	Број на жители во		Гол.на сел атар во км ²	Густин.на насел.на1км ² во	
		1961г.	2002г.		1961г.	2002г.
1	Витолиште	7305	499	483,3	15,11	1,03
2	Старавина	4559	325	331,2	13,76	0,98
СЕ:	Вкупно:	11864	824	814,5	14,56	1,01

Извор на податоци: РЗС . Статистички годишник од пописот на населението во 1962год.

Податоците за населението во 2002 користени се сурови не обработени од РЗС. Скопје, пресметувањата се од авторот .

Според податоците од табелата гледаме дека во двете општини густината на населеноста опаѓа во периодот од 1961-2002 год. со закана за целосно исчезнување на населението од голем број на населби. Како главни причини се укинувањето на општините лошите услови за живот, слабата стопанска развиеност и големиот обем на економски миграции во изминатите 40 години како и негрижата на државата да сторат нешто повеќе за овој регион. Со укинувањето на општините и слабиот интерес на државата овој регион е оставен сам

* Здравко Стојаноски, Ристо Малчески , (1987) , Мариово, Природни, Социо - економски обележја и можности за развој , стр.413-414

на себе кој може за краток временски период да доживее демографска пустош.

ГОЛЕМИНА НА СЕЛСКИТЕ НАСЕЛБИ СПОРЕД БРОЈОТ НА ЖИТЕЛИ ПО ГРУПИ ВО 2002 ГОД. ВО ОПШТИНИТЕ ВИТОЛИШТЕ И СТАРАВИНА

Вкупниот број на населението во населбите има големо значење врз развитокот на стопанството бидејќи луѓето се главен и незаменлив фактор во производната дејност како извор на работна сила и како потрошувач на материјални добра *. За да видиме како се движела големината на селските населби според бројот на жители по групи во 2002 год. ќе се послужиме со податоците од следната табела.

Табела бр 3. Големина на селските населби според бројот на жители по групи во општините Витолиште и Старавина.

Општина	До 10 ж	11-20ж	21-70ж	71-100ж	101-170ж	Над 171ж	Раселен и населби
Витолиште	Кокре 7 Манастир 4	Вепрчани 13 Кален 18 Пештани 18	Бешиште 22 Полчиште 31 Чаниште 49	Дуње 78 Крушевица 88	/	Витол-иште 171	Врпско Гуѓаково Живово
Старавина	Брник 2 Груниште 1 Ивени 5	Орле 16	Будимирци 29 Зович 31 Репеш 47 Старавина 25	Градешница 98 Маково 71	/	/	Петалино

Извор на податоци: Податоците од пописот во 2002 год. користени се сурови не преработени од РЗС. Скопје, пресметувањата се од авторот.

Според податоците од табелата гледаме дека во најмалата група на села до 10 ж во Мариово имаме 5 селски населби, во втората група на населби од 11-20 ж имаме 4 селски населби, во третата група на села од 21-70 ж имаме најмногу 7 селски населби, во 4 група на населби од 71-100 ж имаме 4 селски населби, во 5 група на села од 101-170 ж нема ниту едно село, во 6 група на села со над 171ж имаме само едно село и во 7 група на села како раселени населби имаме 4 села. Па така слободно може да констатираме дека миграциите во изминатите 40 години предизвикаа демографска пустош каде селата се испразнија и денес во регионот преовладуваат старечките домаќинства.

* Митко Панов (1984), Цитирана литература, стр. 172-175

РАЗМЕСТЕНОСТ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНАТА ИНФРАСТРУКТУРА И ОБЈЕКТИ ПО НАСЕЛБИ ВО ОПШТИНИТЕ ВИТОЛИШТЕ И СТАРАВИНА ВО 2003 ГОД.

За да видиме како се распоредени институциите и некои важни објекти во двете општини ќе се послужиме со податоците од наредната табела бр.4.

Според податоците од табелата слободно можеме да констатираме дека не постои ниту едно ОУ. до 8 одд. што укажува на фактот дека не постои млада популација во регионот, исто така не постои ниту еден угостителски објект што е голем недостаток за развојот на туризмот, како и непостоењето на ниту една бензиска пумпа на површина од 814.5 км² кое уште повеќе негативно се одразува како на земјоделството така и на сообраќајот.

СТОПАНСКО ГЕОГРАФСКИ –ОДЛИКИ ВО ОПШТИНИТЕ ВИТОЛИШТЕ И СТАРАВИНА

Стопанскиот развој пред втората светска војна и по нејзиното завршување во Мариово била на многу ниско ниво и со голема заостанатост како причина поради лошата патната инфраструктура и нивната не поврзаност со соседните региони.

Окупаторот во предвоениот период многу не се интересирал за стопанскиот развој на овој регион, него тие гледале што повеќе и немилосрдно да ги експлоатираат природните богатства*. Стопанството го сочинувале заостанато земјоделство, екстензивно сточарство и слаба искористеност на природните богатства од домашното население. Земјоделството во овој период било главна дејност на населението како во предвоениот период така и во повоениот со основен белег на голема заостанатост, слаба или никаква употреба на механизација и хемизација, земјата се обработувала со дрвени рала и железни плугови а стоката се употребувала за нивна влека од житните култури главно се употребувале: пченица, јачмен и рж. Од индустриските култури се одгледувал тутунот, овоштарството и лозарството кое било послабо застапено додека крмните и фуражните култури воопшто не биле застапени.

* Александар Стојмилов (1996), Економска Географија за прва година, Скопје, стр.127-131

Табела бр4. Објекти и институции во општините Витолиште и Старагина во 2003година.

р.бр.	Општина	Амбуланта и посета	ОУ до40лд	Ветер.стан.	Полниц.стан.	Водовод	Колонија.прода.	телефон	Пошта	Ел.струја	Радио и ТВ	Воденици	Земјол.за.друга	Микро акумула.	Индустр.објекти	Спом.од тур.	Црква	Манастир	Чешма	Канализ.км	Ложован.станина	Дом на култура
1	Витолиште	1	/	2	1	5	5	178	2	11	/	/	/	4	4	2	16	14	16	2	2	1
2	Старагина	2	1	1	1	7	7	28	2	8	/	2	/	1	2	2	15	7	10	/	1	1
СЕ:Вкупно		3	1	3	2	12	12	206	4	19	/	2	/	5	6	4	31	21	26	2	3	2

Извор на податоци: Теренски истражувања Меј-јуни, 2003год., пресметувањата се од авторот .

Во сточарството луѓето најмногу се занимавале со одгледување на ситна стока, како резултат на одличните природни пасишта и услови*.

Сточниот фонд го сочинувале најмногу овците и козите, додека крупниот добиток послабо бил застапен како најзастапена раса од говедата било домашното илирско говедо “Буша” кое се користело во обработката на земјата, додека млекото од говедата слабо го користеле**.

Одгледувањето на друг вид на добиток било слабо застапено од комерцијални побуди, туку само за задоволување на домашните потреби па затоа и помалку се одгледувале: кокошки, гуски, пајки, мисирки, свињи, коњи, мазги и магариња. Во однос на користењето на природните богатства од месното население како што се шумите, единствено дрвото го користеле како градежен материјал и огревно дрво. Рудните богатства не се експлоатирале во големи размери туку само селективно. Застапеноста на другите стопански гранки била доста мала како што се: занаетчиството, трговијата, угостителството, туризмот, сообраќајот и др. гранки. Слабата развиеност на стопанството, аграрната заостанатост, слабото образовно ниво на населението како и законската несигурност биле главна одлика на стопанството во предвоениот, воениот и повоениот период како во регионот така и во целата држава. Стопанскиот развој на Мариово во повоениот период бил на многу ниско ново како последица на војната***, но населението заедно со државата успеале да изградат патна мрежа со која селските населби се поврзале со градовите: Прилеп, Битола и Кавадарци. Изградбата на современиот регионален пат: Прилеп-Витолиште пат кој поврзувал 14 селски населби во Прилепскиот дел и Во Битолскиот дел патот Битолса-с. Рапеш е современ регионален пат како и од село Старавина до село Градешница. Во минатото во општините Витолиште и Старавина работеле некои рудници некои се затворени а исто така отворени се неколку нови рудници за украсен камен со надеж дека ќе привлече повеќе стопанственици и младо работоспособно население со кое би се вратил животот во овие села. Со отворањето и експлоатацијата на природните богатства т.е. отворањето на нови работни места треба да бидат главната движечка сила за ревитализацијата и стопанскиот развој како и враќањето на животот на овие селски населби во укинатите општини Витолиште и Старавина.

* Исто, стр.135-137

** Исто, стр.161

*** Исто, стр.131-135

СТРУКТУРА НА ЗЕМЈИШНИОТ ФОНД

За да ја согледаме вистинската структура на земјишниот фонд во укинатите општини Витолиште и Старавина во периодот 1981-1999 год. ќе ги анализираме податоците дадени во следната табела.

Табела бр.5. Приказ на земјишниот фонд по култури во општините Витолиште и Старавина во периодот од 1981-1999 год.

Површина и култури (ха)	1981 година			1999 година		
	Витолиште	Старавина	Вкупно	Витолиште	Старавина	Вкупно
Вк. површини	167573,0	179605	347178	94281,1	60612,5	1548936
Обр. површ.	69165,0	4202	73367	41203,6	28280,7	41486,407
Ниви	61160,0	64288	125448	9729,6	5930,2	15659,8
Овош. град.	521,0	870	1391	5,3	6,9	12,2
Лозов. нас.	896,0	1179	2075	43,8	32,4	76,2
Ливади	6587,0	7865	14452	347,4	422,7	770,1
Пасишта	56633,0	59678	116311	18704	12718,9	31422,9
Шуми	26385,0	35474	61859	13359,2	11700,8	25060
Неплодни површини	15390,0	10451	25841	10888,2	1519,9	12408,1

Извор на податоци: СР. Македонија низ катастарска евиденција Скопје 1982 год.
РГУ, Скопје. 2000 год, пресметувањата се од авторот.

Според податоците од табелата можиме да констатираме дека зголемување имаме само на обработливите површини додека сите останати површини се намалуваат сето ова се должи на процесот на деаграризација кој го зафати овој регион како и големите миграции на населението од 1961 г. до денес каде масовно се иселуваше младото работоспособно население како и укинувањето на постоечките општини.

ЗЕМЈОДЕЛСКА МЕХАНИЗАЦИЈА ВО ПЕРИОДОТ ОД 1969-2002/2003 ГОДИНА

За да видиме населението со каква земјоделска механизација располагало во Мариово* во периодот 1961-2002/2003 год. ќе се послужиме со податоците од следната табела.

* Андон Тошески и Методија Конески (1987), Мариово, Прилеп, стр. 469-481

Табела бр.6 Приказ на земјоделската механизација во Мариово во периодот 1961-2002/2003година.

Општина	1969 година				2002/2003 година					
	Работен добиток	Коњи Мазги Мулина магариња	Говеда и биволи	Плуг-ови	Работен добиток	Коњи Мазги Мулина магариња	Говеда и биволи	Плуг-ови	Трак-тори	Комб-ањи
Витолиште	3002	1631	3019	482	449	275	790	20	20	1
Старавина	1917	979	2214	428	454	106	1300	24	24	1
СЕ Вкупно	4919	2610	5233	910	903	381	2090	44	44	2

Извор на податоци : РЗС Статистички преглед 15 , попис на земјоделството во 1969год.Основни статистички податоци за индивидуалните стопанства и неземјоделски домаќинства Скопје, февруари 1971год, податоци од ветеринарните станици во Прилеп и Битола за сточниот фонд во 2002/2003год, теренски истражувања мај- јуни 2002/2003год. пресметувањата се од авторот.

Според податоците од табелата можеме да констатираме дека во периодот од 1969-2002/2003 година имаме намалување на сите категории со исклучок на појавата во периодот во 2002/2003 год. на современа механизација на трактори и комбањи која не била застапена во претходниот период.

РУДНО БОГАСТВО НА МЕТАЛИ, НЕМЕТАЛИ И ГРАДЕЖНИ МАТЕРИЈАЛИ ВО МАРИОВО

Во Мариово постојат разновидни минерални сировини. Рударството во Мариово се одвивало уште во времето на Римјаните * за да видиме кои минерални сировини се присутни т.е кои се истражувани и со какво економско значење се и каде се наоѓаат ќе се послужиме со податоците од следната табела.

Табела бр.7. Рудно богатство на: метали,неметали и градежни материјали во Мариово

Општина	Извршени истражувања и проценети резерви	Населено место каде се наоѓа наоѓалиштето големина на резервите и каде се преработува
Витолиште		
Метали,неметали и градежни материјали		
јаглен	Утврдено е негово постоење со економска вредност вк.резерви од 111330000т.	с.Витолиште,с.Манастир и с.Бешиште не се експлоатира
Дијатомејска земја	Вк.резерви 7000000 м³	с.Манастир:Пулик и Премка, с.Бешиште се преработувал во фк.Партизан во Прилеп.служи за производство на огноотпорни тули во

* Владимир Паскалов и Томислав Новковски (1987),Мариово , стр.81-87

Калиумски фелспад	с.Витолиште: Рамна нива 313000 т. с.Дуње: Печи присој со големина од 220 м. и дебелина на слоеви од 5-12 м.	инд.денес не се експлоатира с.Витолиште:Рамна нива, с.Дуње: Печи присој,с.Гуѓаково, с.Кокре.се преработувале во фк.Партизан во Прилеп служи како суровина за добивање на фина керамика, во порцеланската инд.,во инд.за брусев и.т.н.денес не се експлоатира.
Уранова руда	Утврдено е постоење Нема економско значење	с.Дуње, с.Кокре, не се експлоатира
Гранит обоен сив	Утврдено е постоење Има економско значење	Рудник со површински коп кај с.Крушевица . Експлоатација врши фк."Крим" од с.Беровци работи денес
кварц	Утврдено е постоење Нема економско значење	с.Дуње, с.Врпско
Украсен камен :оникс и травертин	Утврдено е постоење Има економско значење	Рудник со површински коп кај с.Бешиште.експлоатација врши фк."Сирма "од Битола, работи денес
талк	Утврдено е постоење Нема економско значење	с.Гуѓаково: Добро поле, с.Врпско, денес не се експлоатира
Никлоносно железо	Не се извршени истражувања	с.Бешиште: Црна тумба. Не се експлоатира
Старавина		
Манган	Утврдено е постоење Нема економско значење	Месноста Кравица на Македонско-Грчка граница не се експлоатира
дистен	Утврдено е постоење Има економско значење Вк.резерви од 150000 т.	с.Орле: Бобиште,од него се изработуваат силикатни тули кои издржуваат 1600°Ц денес не се експлоатира
талк	Утврдено е постоење	Во месноста Добро поле на Македонско-Грчка граница с. Градешница денес не се експлоатира
Дијатомејска земја	Утврдено е постоење Има економско значење	с.Зовик, денес не се експлоатира
кварц	Утврдено е постоење Има економско значење	с.Маково и Скочивир
перлит	Утврдено е постоење Има економско значење Вк.резерви од 1587000 т.	с.Градешница на пл.Нице: Лузов Говедарник, Шумовит гребен, Церова полјана и Копец.се упот во инд. за филтери, градежништвото и др.денес не се експлоатира
Грано диорити Мермери Бигори и гнајсеви	Утврдено е постоење Има економско значење	Не се експлоатираат

Извор на податоци : Г.И Македонија ,Елаборат за класификација на лигнитско лежиште "Мариово и Манастир.Ристо Стојанов (1989) ,геолошки состав-рудно богатство на СР.Македонија ,мала научна популарна библиотека,Скопје

Според податоците од табелата гледаме дека во Мариово истражувани се и утврдени голем број на: метали, неметали, градежни материјали како и места каде се наоѓаат тие лежишта. Рудните богатства на Мариово го оправдуваат опстојувањето на општините за нивниот натамошен економски развој.

УСЛОВИ И ФАКТОРИ ЗА РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ ВО МАРИОВО

Развојот на туризмот во нашата земја е тесно поврзан со стопанскиот развој на земјата како и во Мариово. Иако туризмот во нашата земја се јавува доста задоцнето за развојот на туризмот во Мариово постојат одлични природни и општествени фактори кои беа успешно промовирани од укинатите општини како ловниот, спортскиот туризам и убавите природни пејсажи надополнети со убавите шуми водотеци и планини. Се очекуваше во наредниот период максимално да се искористат токму овие ресурси т.е рудните богатства, шумските комплекси, хидро енергијата и природните мотиви за развојот на укинатите општини.

ЗАКЛУЧОК

Укинувањето на општините Витолиште и Старавина за регионот Мариово е огромна загуба затоа што населбите и населението кое живее во овој регион во изминатите 7 години од 1997-2004 година успевахе полека да го ревитализира овој регион со тоа што беа обезбедувани големи средства за враќајне на животот во Мариово. Беа изградени голем број на патишта, водоводи, ПТТ услуги, трговски и стопански услуги. Локалните самоуправи се бореа да не се дозволи по секоја цена населбите во Мариово да згаснат. Се направи огромна грешка, грешка која уште еднаш скапо ќе ја плати овој регион а резултатот ќе биде уште пострашен од претходните 40 години. Во наредните 10 до 15 години ќе имаме брзо умирање на Мариовските села и демографска пустош иако реално постојат огромни природни ресурси кои економски ќе го оправдаат постоењето на општините Витолиште и Старавина.

ЛИТЕРАТУРА

Митко Панов, (1998), Енциклопедија на селата во република Македонија, Скопје

РЗС. Статистички годишници од пописот на населението на Р.Македонија, (1962- 1994), Скопје.

РЗС Податоци од пописот на населението во Р.македонија кн.5.1995.Скопје

Благоја Маркоски, (1995), Хипсометрија на просторот на населеноста во Р.Македонија, картографски метод, Скопје.

СРМ –Низ Катастарска евиденција, Скопје, април 1982, издадено од РГУ – Скопје,

Министерство за земјоделие, подрачна единица-Прилеп, 2003г.

Министерство за земјоделие подрачна единица-Битола, 2003год.

Земјоделска механизација по населби во Мариово, теренски истражувања, мај-јуни 2003година.

Податоци за сточниот фонд во Мариово Ветеринарни станици во Прилеп и Битола, 2003година.

Б.Филиповски (1974) Геолошки состав и Рудно богатство на СР Македонија, мала научна популарна библиотека, Скопје.

Цане Кстески (2004) , Тематски атлас на Мариовска и Раечка котлина ,Магистерски труд,Скопје.